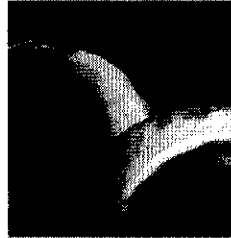
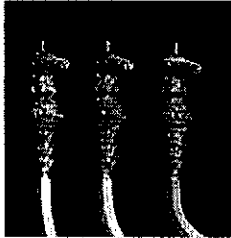

INSTITUTE
FOR
JEWISH
CONTINUITY

OPPORTUNITIES FOR LIFE-LONG LEARNING

7504 SEVEN MILE LANE • BALTIMORE, MD 21208

410-415-3755 • INFO@GOIJC.ORG • WWW.GOIJC.ORG

***Contemporary Halacha:
Applications and Implications of Jewish Law***

Birchos HaTorah: Orach Chaim Siman 47

Rabbi Shmuel Silber

December 26th, 2012

THIS COURSE IS DEDICATED IN MEMORY OF:

אסתר חנה ז"ל בת צבי ופרומה עלקא פייגא בת מאיר ופשא לאה ז"ל נח בן אברהם ופייגא ז"ל
MAY THEIR SOULS BE BOUND IN THE EVERLASTING BOND OF LIFE תהא נשמתם צרורות בצרור החיים

46

(כ) וכן נהגו לומר פירשת (כא) ברכת פנהים סמוך לברכת (ט) התורה: * יאם הפסיק מללמד ונתעסק בעסקיו, (כב) בין שדעתו (י) לחזור ללמד לא הוי הפסק, והוא הדין (כג) לשנה (כד) ומרחץ ובית הפסא דלא הוי הפסק: יא ישנת קבע ביום על משתו הוי הפסק. יוש אומרים דלא הוי הפסק (כה) יוכן (ו) נהגו: יב טאף אם למד (כו) בלילה, הלילה הולך אחר היום (כז) שעבר ואינו צריך לחזור ולברך כל זמן שלא (כח) ישן: יג * המשכים קדם אור היום ללמד (כט) מברך ברכת התורה ואינו צריך

באר הגולה
ל הרא"ש ור"י בשם רבנו תם מ סוד בשם משנות אביו הרא"ש ונאמר בשם אביו ס בית יוסף ע שם פ סוד בשם אביו ובתשובת קל"ד ר'

שערי תשובה

היה עונה אמן, לפי שיש חקר משני צדדים או בבטול צניח אמן או בפניית אמן לבקלה הלי של צדו צריך לתקן: לצידי לצידי אמן הקריצ דעתו הקדושה והתורה לוקי צד דלתי ברכות גם ועונה אמן, מה שאין פו לשנה אומר ברכת התורה לצאמו לא רצה להכניס עצמו בתוך זה לתקריצ בעלמא בין דאפשר לצאת יד שנייה, והנה אומר והעירב נא בר"י שהיא מלתא דשורא לתורה, וכתב, שאפשר גם דעת הרמ"א בו, עין שם, והוא נכון: [ד] ישן, עין באר היטב וצו במגן אברקם סימן תצ"ד, וכתב בברכי יוסף בשם מהר"י י"ו בתשובותיו שערי תשובה קמ"ד, השם באשכנז ולמד וחזר לישן על משתו שנת קבע, פקדים יברך שנית כל הברכות וגם ברכת התורה, אבל שנת צדאי לא הוי הפסק, עין שם, וכן כתב פ"י ח"ש, אך כתב שאם קם אדעתא שלא לישן והקפדו שנה באמצע לפדו אין צריך לחזור ולברך, עין משתו בין שלא היה דעתו כן מתחלה לא לחשב אלא כשנת צדאי עין שם, וכתב עוד ששדברי הפוסקים מהר"ש מקדו שכתב לענין הברכות דאפילו רצה לחזור ולישן אין בברך כלום ותיי לה קולן ביום, נראה מדברי דקדושה לישן אין צריך לברך בשנת ברכת התורה פס"ג כ, עין שם, ונראה שעמו דסתמא דדעתו לקטר עצמו על כל היום אף על פי שדעתו לישן שנית, וראיתי שפסקים באימות הניח גם פו דברי הפ"י ח"ש עין, וקדוה נראה ודעתו מללא

באור הלכה

בכל אמן לחזור ולברך, אמר פו קצאתי בהדושי ר' עקיבא איבר יותר מה, דאפילו הסתבר דאמרו יש להפסיק הניג, רק ויחידות בעלמא לכתחלה, אבל בדיעבד גם פו מודה דאם לא למד מתוך צורך לברך ברכת התורה: * הפוסקים וכו' מברך ברכת התורה, עין בפשטו ברוחה כמה שכתבתי דאם חזר וישן וכו', הוא טובע מתוך החיים שכתב דאם חזר וישן אחר כך בין ביום ובין בלילה אין צריך לחזור ולברך, ובתורה בזה, הניג, אפילו אם חזר וישן שנת קבע קדם אור הבקר, וכמו שפסקים בעצמו, לאפיקי מפורי ח"ש וספרו דבזה לחזור ולברך, אבל אין פונתו לקטר בזה אפילו חזר וישן שנת קבע בתחלת הלילה שאמר זה, וכמו שפסקים לקאדה מלשון הפ"י מנדי, בזה סוף אות י"ב באשל אברקם מדמסס תנודו הניח עד שנת הלילה שאמר, ויותר נראה לומר וגם דעת הפ"י מנדי הוא כן, ומה שכתב הפ"י מנדי דאפשר ודעתו לקטר מצט לעת שאמר, פונתו רק לאפיקי מדעת הפ"י ח"ש ודעתו הוא

באר היטב

הירושלמי לפסק והוא שישנה על אחר, ורצה לומר, אם לפד מיד, ולא בלא הכי לומר תורה כמה ששורא קוראת שפע, אלא ודאי דלא הוי קדוה תורה: (ט) התורה, ומתן לאמרו אפילו קדם אור הבקר, ולא כהרש"ל שאמר משעם שאין נשיאת פנים בלילה, דמשעם למוד אנו אומרים אותו ולא משעם נשיאת פנים, מגן אברקם: (י) לחזור וללמד, משעם דמי שאין רוצו ללמד ונמלך ללמד צריך לברך, מגן אברקם, וט"ו פסק דאפילו מי שאין רוצו ללמד אין צריך לברך, עין שם, וצו פ"י ח"ש, ומה שכתב עליו ה"ד אר"י: (י"א) נהגו, ולתם המודות כתב שרם מהר"י גינצבורג נהג לברך קשישן ביום, מגן אברקם: (י"ב) ישן, עין וצו בשלמי צמר שפסקה ויודה כתב על זה, ורצה לומר אפילו ישן שנית קבע על המסקים מהר"ש מקדו שכתב לענין הברכות דאפילו רצה לחזור ולישן אין בברך כלום ותיי לה קולן ביום, נראה מדברי דקדושה לישן אין צריך לברך בשנת ברכת התורה פס"ג כ, עין שם, ונראה שעמו דסתמא דדעתו לקטר עצמו על כל היום אף על פי שדעתו לישן שנית, וראיתי שפסקים באימות הניח גם פו דברי הפ"י ח"ש עין, וקדוה נראה ודעתו מללא

משנה ברורה

כלי הפסק, אבל ברכת התורה פוסקת כל היום (ט) אפילו לא למד אחר תפלת שחרית עד חצי היום, ולא דמי לכל הברכות שאסור להפסיק בין הברכה להפסקה, כמו שכתוב סימן ר"ו, דשאני הכא (ט) דמצוה לתנוט יום ולילה ואם פו לעולם ליפא הסח הדעת, אבל (י) רב האחרונים וולקין על המחבר דמפסיק לדעת ה"ש אומרים הנה, ולא כתב המחבר רק והנכון וכו', וסבירא ליה דוין ברכת התורה כמו בכל ברכת המצות או הנהניו דצריך לחזור ולברך אם הפסיק מתוך אחר הברכה אף אם יודע בברור שלא הסיח דעתו, דכיון שלא התחיל צדו בהמצוה אין לה אחר כך על מה לחזר, וכן הפסקי הפ"י ח"ש והגר"א וכן העתיק ה"ש אדם להלכה, ומכל מקום נראה לי, דכיון שיש פוסקים שסוברין דאין צריך לחזור ולברך, יותר טוב אם ארע לו שהפסיק אחר ברכת התורה שיכפן אחר כך בברכת אהבה רבה לצאת בזה יד ברכת התורה, וילמד מצט מתוך אחר שפסקים תפלתו, ועין בבאור

הלכה: (כ) וכן נהגו, השעם בג' פסקים, שדצו לסדר כנודו הקורא בתורה, ונקטו אלו משום שיש בזה ברכה, ומתן לומר (י) אפילו קדם אור הבקר, ולא פ"ש מהסודין לאסר אז לומר אלו הפסקים משעם שאין נשיאת פנים בלילה, וזה אינו, דמשעם למוד אנו אומרים אותו ולא משעם נשיאת פנים: (כא) ברכת פנהים, ונהגו לומר גם פו אלו דברים שאין להם שיעור שהיא משנה, ומיקרא דאלו דברים שאדם וכו', פ"י לקים מקרא ומשנה וגמרא: * (כב) בין שדעתו משעם דמי שאין רוצו ללמד ונמלך ללמד צריך לחזור ולברך, פו כתב המגן אברקם, והט"ו כתב להפקה, דמכלא כתב השלחן ערוך אם דעתו לחזור, משעם דסבירא לה דמסתמא אמרינו דרתי דעתה אם יודען שייכל ללמד אפילו בשעה שאין רגיל ללמד שילמד, ויש להקל בפסק ברכות ואלה רבה, וגם הפ"י מנדי בצידי עיון, וגם הגר"א בבאורו, אף שהוא מפרש בשלחן ערוך כהמגן אברקם, מכל מקום לדינא הוא מסכים בסוף סעיף ח כהט"ו, והוא כהפירוש הראשון שברא"ש דסבירא לה דאפילו במי שאינו רגיל ללמד אין צריך לחזור ולברך: (כג) לשנה, ורצה לומר, שנת צדאי, דהניג (י) שהתנמנם * במלישב על איצ"ל ידו ואפילו בלילה: (כד) ומרחץ ובית הפסא, לפי שגם שם (כ) אינו מסיח דעתו צדו מללמד אחר כך, ועוד, שגם שם צריך לחזר בדיניהם, כמו בגילוי טפח וקפסום בבית הפסא וכיצא בזה במרחץ לענין שאילת שלום, על פו לא הסיח דעתו צדו מהתורה, וצ"ו בבאור הגר"א: יא (כה) וכן נהגו, ובלתם המודות כתב, ולי נראה שהמברך תבא עליו ברכה, וכן נהג מהרי מהר"י לברך, וכן הפסקי הפ"י ח"ש ואלה רבה בשם הרפה ראשונים ואחרונים, וכן כתב הגר"א וכן העתיק ה"ש אדם להלכה ונאף דבפ"י מנדי משעם דנוכל ללמד על המנהג הנה שלא לברך, על כל פנים נראה ששטו דהסומך על כל הפוסקים שהוכרזו ומברך לא הפסיד: יב (כו) בלילה, ורצה לומר, (כא) ואפילו לא למד ביום כלל: (כז) שעבר, שקל זמן (כ) שהוא בעור משל עליו ללמד כל זמן שיש לו פנאי, ואין ההפסק והנפח הדעת חשיב הפסק לענין ברכת התורה: (כח) שלא ישן, ורצה לומר, שנת קבע אבל אם ישן שנת קבע על משתו (כ) אפילו בתחלת הלילה חשיב הפסק, ואפילו ה"ש אומרים שפסיעי"א מודה בזה, ואם היה בעור כל הלילה, (כ) יש אומרים דאין צריך לברך בבקר, ויש אומרים (כ) דצריך לברך, פי קבעו חכמים ברכה זו בכל יום דמאי דשא" ברכות השחר, ופסק * ברכות להקל, אך אם אפשר לו, וראה לשמע ברכת התורה מאחר וראמו לו שכיפון להוציא בהברכות והוא יכון לצאת ויצנה אמן, ויאמר אחר כך איזה פסוקים פ"י שיהא נחשב לו במקום למוד, או יכון לצאת בברכה * אהבה רבה, וילמד מתוך מצט אחר שסיים תפלתו, ואם היה ישן ביום שנת קבע על משתו ובלילה שלאחריו היה בעור כל הלילה, פסק הגאון ר' עקיבא איגר דבזה לכלי עלמא צריך לברך בבקר ברכת התורה, ואין ברכת אהבת עולם של צרכית פוסקת אם לא למד מיד אחר התפלה: יג (כט) מברך ברכת התורה, ונאף אם חזר וישן אחר כך שנת קבע קדם אור היום או ביום, אין צריך לחזור ולברך, פי מסתמא דעתו של אדם לקטר בברכה זו עד שנת הלילה שאמר, וכל זה לפי ה"ש אומרים שפסיעי"א, אבל לפי מה שכתבנו שם דאף בשנת קבע ביום המברך לא הפסיד, כל שכן בזה שהיה שער הציון (טו) מדרי: (טז) מגן אברקם: (יז) הרש"ל וד"כ משה וכו': (יח) מגן אברקם: (יט) סוד: (כ) בית יוסף: (כא) לט"ו: (כב) לט"ו: (כג) כן מוכח מלבוש: (כד) ה"י אדם בשם הפ"י ח"ש והגר"א בבאורו: (כה) דוד הניח בשם מגן אברקם ואלה רבה:

ביצחק יקרא סי' כ"ב במש"ב, אם החליט לישן פו דמסוף הלילה ולא שנתנמנם, ה"י קבע, הישן בבגדיו על המטה, ואפילו יותר מחצי שעה, אמר אדמיר וולחיה דחשיב צדאי, קבע חשיב אם ישן חצי שעה כרגיל במשתו, אדמיר וולחיה אמר שפסיעי"א משנה של הלילה, שדוד כלם לישן, ה"י קבע אפילו בפחות מחצי שעה, סי' כ"ב למבט, גם לאדמיר וולחיה לא נראה להקטיר, אדמיר וולחיה לא אהב את העצה ללמד את הגמ' בברכות (פ"י י"א ע"ב) שיש בזה את ברכות התורה, פ"י לצאת יד חבת הפסק, השעם הוא שלמד בשביל הברכה חשיב ברכה, וה"י פסק ברכה לפשלה, סי' כ"ב הפסק, ולכן יברך, ואם חזר לישן שנת קבע על משתו, אמר אדמיר וולחיה שברך טוב בשעת עורר, אע"פ שאמר ברוך בפנים הראשונה היה ברעונו לחזור לישן, המושך המודות לעמוד זה - בסוף הכרך

ובטעם הדבר, משום הפסק¹²⁴ קאתינן עלה, וכל זמן שלא ישן שינת קבע אין כאן הפסק, וגם אם השכיב עצמו על מנת לישן שינת קבע, אך לא עלה בידו לירדם, אין¹²⁵ זה הפסק לחייבו שוב ברכת התורה, לפי שכל זמן שעורו ניעור¹²⁶ חובת תלמוד תורה עליו, ולא הוי בגדר היסח הדעת.

אמנם אם אין בידו אפשרות שינה אלא בצורה כזו, וכגון הנמצא במקום שאין מטה לשכב, וכן הנמצא בניסיעה ממקום למקום, ואין בדעתו כמשך כל שעות השינה להשיג מטה לישן עליה, אוי אפילו שינה¹³¹ על הכסא למשך חצי שעה ויותר כשבדעתו שזו¹³² תהיה שינתו בלילה זו, הוי ליה בגדר שינה קבועה שלאחריה חל עליו חיוב ברכת התורה.

★ וגדר שינת קבע הוא: שפושט מלבושיו, כל אחד לפי הרגלו, וישן במטה בכרים וכסתות כל אחד כפי דרכו בשינה קבועה, וישן לכל הפחות משך¹²⁷ חצי שעה ויותר, אבל כשחסר אחד מהתנאים הללו, אפילו¹²⁸ ישן כמה שעות, אינו אלא שינת ארעי, אלא אם כן¹²⁹ דעתו בלילה זה לישן כך, ושוב לא ילך לישן כדרך שינתו הקבועה, אך¹³⁰ בתנאי שיהיה בשכיבה על מטה, אבל ישן בישיבה, על אצילי ידיו וכדומה, הרי זה שינת ארעי אפילו אין בדעתו לישן עוד בלילה זה.

הניעור כל הלילה לענין ברכת התורה

טז. מ"ב סקכ"ח: ואם היה ניעור כל הלילה, יש אומרים שא"צ לברך בבוקר, וי"א שצריך לברך כי קבעו חכמים ברכה זו בכל יום דומיא דשאר ברכות השחר, וספק ברכות להקל, אך אם אפשר לו יראה לשמוע ברכת התורה

חיה להגרי"ר מרגליות הכא. 124. אלא שלענין שינת קבע ביום מצרפינן נמי שיטת רבינו תם (ברכות י"א: ד"ה שכבר) שלא קבעו חכמים ברכה זו אלא בכל יום בשחרית דומיא דברכות השחר (ולדעתו שינת לילה נמי לא הוי הפסק, ועי' להלן בהמשך הסימן דמצרפים שיטה זו לסניף בכמה אופנים של ספק), וכדכתב בב"י (ד"ה וכתב עוד האגור). 125. טור בשם הרא"ש, הובא להלכה בשו"ע הרב סעי' ז', ואף דלשונם "דבעורו ניעור דעתו על לימודו", אין הכוונה שצריך שיהיה חושב בפורע בלימוד תורה, אלא כיון שחייב בלימוד תורה, שוב לא הוי הפסק, וכשם שביום לא הוי הפסק אף שאינו עוסק בתורה. 126. אבל אם נרדם, אפילו לזמן קט ומיד נתעורר, שוב נתחייב בברכה"ת, כיון שדעתו היה לישן שינת קבע. 127. כדלעיל סי' ד' סעי' ט"ז בשע"ת סק"י, ועיי"ש שיש המחשבים זמן שינת ארעי עד שתים ושלש שעות, אך הכרעת האחרונים חצי שעה, וכ"ה בהליכות שלמה שם. 128. עיין כה"ח סקכ"ז בשם פתח הדביר, הליכות שלמה פ"ז הערה ג', אורחות רבנו ח"ג עמ' ר"ג בשם החזו"א זצ"ל, סי' אשי ישראל פ"ז הע' ס"ו. 129. שו"ת מהרש"ם ח"ג סי' של"ז, וכ"ה עפ"י הפוסקים הג"ל. 130. שו"ת קרן לדוד ח"א סי' י"א כמבואר בטור בשם הרא"ש (ומשגיב סקכ"ג), כיון שבאפשרותו לישן במטה, ורגיל בכך ומחמת סיבות השמורות עמו אינו עושה כן בלילה זה, אבל אם אין באפשרותו הו"ל שינת קבע וכדלהלן בהמשך הדברים, וכן מי שרגיל הוא תמיד לישן כך בלילות הו"ל לדידיה שינת קבע והוי הפסק (וכל אחד כפי הרגלו, כגון ברגיל לישן על כורסא הו"ל שינת קבע אך אם ישן על כורסא, אבל בישיבה על כסא הוי בגדר שינת ארעי, וכל כיוצא בזה), ובלבד שיהיה שינה ממש (לאפוקי נים ולא נים שמדברים אליו והוא שומע) ומשך חצי שעה ויותר (ואף אם נתעורר לאיזה רגע תוך כדי שינתו, ומיד ממשיך בשינתו עדיין הוי בגדר שינת קבע), ובדעתו להסתפק בשינה זו (בלא לישן ביתר קביעות בהמשך הלילה, ועיין להלן אות י"ז). 131. רכיון שישן משך חצי שעה ויותר שינה ממש, ובדעתו להסתפק בסוג שינה כזו ללילה זה, הוי ליה בגדר שינת קבע, ושינת קבע ושינת ארעי (עכ"פ לענין הפסק לברכה"ת) תלוי בדעתו של כל אחד ואחד לפי המצב, ועי"ע בזה בשו"ת שבט קהתי ח"ג סי' ל"ו. 132. ואם בדעתו לישן עוד פעם או כמה פעמים שינה כזו במשך הלילה דינו מתבאר להלן אות י"ז באופן האחרון וכדכתבינן שם בהערה